

ŽELJKO JAMIČIĆ □ Ministarstvo unutarnjih poslova - Odjel za analitiku i razvoj, Zagreb

UVOD. Prvi muzej policije otvoren je u Francuskoj, u Parizu 1909. godine, a prava ekspanzija otvaranja policijskih muzeja diljem zemalja Zapadne Europe, Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Australije i dalekoistočnih zemalja nastupa između pedesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća. Početkom devedesetih policijski se muzeji otvaraju i u nama susjednim zemljama bivšeg Istočnog bloka Mađarskoj, Slovačkoj, Češkoj, Ukrajini. Danas u većini europskih zemalja postoje muzeji policije, a tek u rijetkima (Austrija, Slovenija, Makedonija) nalazimo kriminalističke muzeje.

U Hrvatskoj su u prošlom stoljeću u nekoliko navrata osnovani muzeji s predikatom "kriminalni" ili "kriminalistički". Prvi Kriminalni muzej za izobrazbu oružnika ustrojen je u Zagrebu 1909. godine, a njegovi izlošci su nakon stvaranja Kraljevine SHS prenijeti u Kamenicu u Srbiji, gdje je formirana Žandarmerijska podoficirska škola.

Nakon II. svjetskog rata u Zagrebu, u Đorđićevoj 4, otvoren je Kriminalistički muzej, koji je 1953. proširen i priključen Centralnom uredu za kriminološka ispitivanja, a 1954. kompletno preseljen u Runjaninovu ulicu 2. U velikoj poplavi koja je pogodila Zagreb 1964. izlošci su sačuvani, ali muzej više nije na tome mjestu otvoren. Tek 1976. slijedi preseljenje u nove prostorije u sastavu Obrazovnog centra RSUP-a SRH na Svetošimunskoj cesti 80. Muzej je bio registriran kod Okružnog privrednog suda u Zagrebu, što bi moglo značiti da je djelovao kao samostalna pravna osoba, iako vjerojatno u okviru MUP-a. Što se nakon 1990. godine dogodilo s građom tog muzeja nije nam poznato, ali se njegova postojanja sjećaju generacije pripadnika MUP-a.

Nadalje, dostupni dokumenti govore da se 1993. godine pristupa ponovnom osnivanju muzeja, na istom prostoru i u istoj sredini. Otvorenje "muzeja" je uslijedilo 29. rujna iste godine, ali nešto je u startu bilo na klavirnim nogama, jer kad smo 2002. godine preuzeli prikupljenu građu za budući Muzej policije, nismo zatekli nikakvu muzejsku dokumentaciju, niti se znalo tko je bila zadužena osoba za skrb o muzejskom inventaru.

sl.1 Budući Muzej policije, Zagreb
Fototeka Muzeja policije u osnutku, Zagreb

MUZEJ POLICIJE U OSNIVANJU. Napokon, u 2001. na inicijativu ministra unutarnjih poslova g. Šime Lučina, ponovno se potiče osnivanje novog muzeja, ali ovaj put je riječ o muzeju druge naravi. Donosi se *Protokol o suradnji Ministarstva kulture i Ministarstva unutarnjih poslova u svezi osnivanja Muzeja Ministarstva unutarnjih poslova*. Navodi se da Ministarstvo unutarnjih poslova posjeduje vrlo vrijednu građu koja je prikupljena dugi niz godina, a od trenutka osamostaljenja Republike Hrvatske prikupljena je muzejska, arhivska i druga povijesna građa koja svjedoči o sredstvima i načinu borbe tijekom Domovinskog rata. Određen je budući izložbeni prostor muzeja, pripremljen je prostor čuvaonica i zaposleno prvo stručno osoblje. Nešto ranije, Hrvatsko muzejsko vijeće je osnovalo i *Povjerenstvo za stručnu pomoć radi ostvarivanja uvjeta propisanih zakonom o muzejima za osnivanje muzeja u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova*, na čijem je čelu gđa Božica Škulj, ravnateljica Tehničkog muzeja iz Zagreba.

Budući Muzej policije dio je projekta *Policija u zajednici* čiji je osnovni cilj u dijelu reformi odnosa s javnošću stvaranje modela djelovanja koji će omogućiti znatno unapređenje suradnje s medijima i stvaranje partnerskih odnosa medija i policije, prezentirati policiju i njen rad onakvim kakvim jest, demistificirati je i učiniti bliskom - pristupačnom medijima i građanima.

IDEJNA KONCEPCIJA BUDUĆEG MUZEJA POLICIJE.

Zamišljeno je da budući Muzej Ministarstva unutarnjih poslova ili Muzej policije bude otvoren u kompleksu

sl.3 Budući izložbeni prostor Muzeja policije

Fototeka Muzeja policije u osnutku, Zagreb

sl.4 Kapa, policijska (Velika Britanija), inv. br. 175

Fototeka Muzeja policije u osnutku, Zagreb

sl.5 Poligrafski uređaj KEELER, model 6303, inv. br. 78/1-3

Fototeka Muzeja policije u osnutku, Zagreb

sl.6 Konzerviranje oružja. Na slici puškar Branko Končić s naučnicima.

Fototeka Muzeja policije u osnutku, Zagreb

zgrada MUP-a na raskrižju Savske ceste i Ulice grada Vukovara u širem središtu Zagreba. Tamo se nalazi kino-dvorana, površine cca 350 m² ispred koje se nalazi predvorje od cca 150 m². Kino-dvorana se ne koristi već nekoliko godina, a pristup u nju je moguć izravno iz Ulice grada Vukovara. Uz ulaz je predvorje od 150 m² koje je nekad korišteno kao prostor za povremene izložbe, a i danas se u njemu, istina rijetko, održavaju prigodni susreti. U blizini ulaza se nalazi restoran, a na suprotnoj strani na dnu predvorja je kafić i sanitarni čvor. Svi prostori su suhi i grijani.

Ukratko, osnovne prostorne pretpostavke poput uredskih prostora, čuvaonica, izložbenog prostora, prostora za povremene izložbe, zelene površine za vanjske aktivnosti, ulaz s javne površine, sanitarije, pa čak i mogućnost uporabe kafića i restorana, stoje na raspolaganju. Naravno, sve će to trebati prilagoditi i uskladiti jer treba zadovoljiti interese javne ustanove i posjetitelja, zaposlenih koji koriste usluge zajedničkih prostora i službe osiguranja objekta.

Prednostima treba dodati i blizinu stajališta nekoliko tramvajskih linija, a nedostatak je nepostojanje parkirališnog prostora. Srećom, postoji mogućnost pristupa organiziranih skupina autobusima. Razmatrani prostor je na kontaktu dviju zgrada: jedne arh. Zemljaka građene potkraj 30-ih godina i druge arh. Horvata građene početkom 50-ih godina 20. stoljeća, koje su registrirane kao zaštićeno kulturno dobro tako da sve intervencije u njima podliježu nadzoru nadležne ustanove.

Idejna koncepcija postava Muzeja policije polazi od toga da se posjetitelj mora upoznati sa zadacima i ulogom policije u suvremenom društvu na ležeran, ugodan i njegovoj dobi prihvatljiv način.

Kratkim povijesnim pregledom nastanka i razvoja najpoznatijih svjetskih policija započeo bi prikaz.

Poseban naglasak bi se naravno posvetio nastanku i raznim formama organizacije unutarnjih poslova na tlu današnje Hrvatske. Iako se relativno malo o tome govori postoje i značajni Hrvati koji su dali doprinos u borbi protiv kriminala. Najpoznatiji od njih je "otac daktiloskopije" Hvaranin Ivan Vučetić s kraja 19. stoljeća i unutar hrvatskih stručnih krugova poznati kriminalist Tomislav Marković ili pionir hrvatske poligrafije Zvonimir Roso.

Domovinski rat i uloga Specijalne policije u njemu

posebna su cjelina. Iako su prvotna razmišljanja bila da budući muzej u cijelosti bude posvećen ulozi policije u Domovinskom ratu, prevladalo je mišljenje da ne bi trebalo graditi novi "Muzej revolucije". Domovinski rat pripada povijesti hrvatskog naroda i mjesto mu je u Povijesnome muzeju, a ovdje će se prikazati uloga i opremljenost posebnih postrojbi specijalne namjene Ministarstva unutarnjih poslova u jednom presudnom trenutku. Do sada smo prikupili gotovo sve primjerke automatskog oružja hrvatske proizvodnje iz prvih dana rata 1991.

Sadašnjost hrvatske policije bit će prikazana galerijom odora i opreme raznovrsnih grana policije uz prikaz njihova rada u svakodnevnim situacijama. Odore

temeljne, prometne, granične, pomorske, interventne i kriminalističke policije u odnosu na dijelove odora policija stranih zemalja, koje smo prikupili međunarodnom razmjenom, prikazat će i postojanje međunarodne policijske organizacije - Interpol.

Kriminalistika će biti samo jedan dio izložbenog prostora s cjelinama - tragom zločinca, tragom zločina, na mjestu zločina uz opis najpoznatijih zločinaca i njihovih zločina. Okrvavljeni noževi, bodeži, puške, pištolji i slike žrtava izložit će se u najnužnijoj mjeri jer iskustvo pokazuje da djeluju uznemirujuće na prosječnog posjetitelja. Ovdje se mnogo očekuje od uspostavljene suradnje s Općinskim i Županijskim sudom u Zagrebu, koji su načelno pristali dostavljati muzeju sudsku dokumentaciju, fotografije i sredstva izvršenja kaznenog djela (ne samo one koji se odnose na krvne delikte već na ostala kaznena djela).

Promet će biti posebna cjelina jer kao mirnodopske čovjekove aktivnosti njegova posljedica je stradanje najvećeg broja ljudi. Najzanimljiviji izlošci bit će odore i oprema prometne policije, policijski automobil i motocikl, mogućnost upoznavanja s radom radarskog uređaja ili prikaz rada uređaja za alkotestiranje.

Nacionalni programi: *Reci drogi NE i Zbogom, oružje*. Dio prostora bit će ostavljen temama kojima se bave tzv. Nacionalni programi: *Reci drogi NE* o štetnosti konzumiranja droga i o borbi protiv njenog raspačavanja i *Zbogom, oružje* o posljedicama neovlaštena držanja i nepažljiva rukovanja oružjem. Glavna atrakcija bila bi stvarna mogućnost uništavanja oružja teškim čekićem na kovačkom nakovnju.

Dječji odjel ili Odjel za djecu bio bi prilagođen posebno djeci gdje bi se ukratko ponovila koncepcija muzeja, a najmlađim bi se posjetiteljima prikazali npr. postupci izazivanja otisaka papirnih linija (daktiloskopija) na različitim materijalima, izrada portreta tražene osobe temeljem opisa svjedoka (tzv. fotorobot), vježba dojave o nekom događaju uz uporabu sredstava veze, ukazalo bi se na postojanje pogreška u percepciji nekog događaja i tome slično. Princip rada bio bi poučavanje kroz igru.

Muzejska čitaonica i knjižnica bile bi smještene na galeriji Muzeja. U knjižnici bi se mogli posuditi ili prolistati udžbenici i priručnici u izdanju Izdavačkog odjela MUP-a i statistički godišnjaci koje izdaje Odjel za analitiku i razvoj MUP-a. Za neko vrijeme statistički podaci će biti na CD-ima i moći će se uz pomoć računala jednostavno pretraživati. Za potonje posebni interes pokazuju studenti za pisanje različitih radnji i novinari. Na raspolaganju će se nalaziti i Internet kojim će se omogućiti uvid na webstranice MUP-a RH i policija drugih zemalja.

Posebna cjelina bili bi kriminalistički romani hrvatskih pisaca za djecu i odrasle, kao i stripovi sa sličnom tematikom.

Muzejski dućan. U dućanu bi se prodavali suvenirni s

motivima hrvatske policije poput fotografija, privjesaka, značaka, čaša, pepeljara, lutaka, automobilčića...

Kolekcionarima bi bila namijenjena mogućnost kupnje prave kape s grbom i svečane kravate policajca ili policijskog časnika. Dijeliti bi se i promidžbeni materijali koji se izrađuju u pojedinim kampanjama.

Od ostalih mogućih akcija spominjemo povremene tribine, predavanja, prigodne izložbe, a zanimljivim se čini organizacija posjeta građana pojedinim policijskim postajama, Centru za kriminalistička vještačenja ili poludnevno sudjelovanje u radu s ophodnom prometne policije.

Nakon razgledanja muzejskog postava posjetitelj bi trebao ponijeti koristi kao što su:

- policija je servis u službi građana
- zločin se ne isplati
- navike samozaštitnog ponašanja.

O rokovima dovršenja ovog projekta nezahvalno je govoriti, ali se očekuje da bi mogao biti ostvaren unutar pet godina. Koliko će se pak od željenog ostvariti ne ovisi samo o novcu već i o spremnosti struktura MUP-a da prihvate neke od iznesenih ideja.

LITERATURA

- 1 Mikulan, Krunosav. *Povijest policije u Hrvatskoj* // rukopis u fazi izdavanja, Čakovec, 2003.
- 2 Krmpotić, Ivan. *Razvoj kriminalističkog muzeja u Zagrebu* // Priručnik za stručno obrazovanje radnika unutrašnjih poslova, br. 1-2/78., Zagreb
- 3 MUP RH. Dopis svim policijskim upravama, br. 511-01, od 29. srpnja 1993.
- 4 MUP RH. Strategija djelovanja Policija u zajednici, prosinac 2002., Zagreb

THE POLICE MUSEUM IN THE PROCESS OF FOUNDATION

The history of the founding of crime-detection collections, which were sometimes called museums, has a tradition in Croatia that stretches back almost one hundred years.

The collections were founded in various periods, and two elements are characteristic for all of them: they were primarily intended for the training of law enforcement officers and they were closed to the public. The Police Museum (in the process of foundation) represents a change and will be open to the public. The concept for the Museum exhibit takes as its starting point the notion that the visitor needs to acquaint himself with the tasks and role of police in contemporary society in an easy, carefree manner suited to the age of the visitor, where he can be made to feel free and welcome. The potential holdings (which are still being collected) and the intriguing nature of the exhibits make this project exceptionally interesting and socially useful.

The project is entirely in line with the broader project of the way the Croatian police is operating nowadays - "Police in the Community".